

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

3423

Sant Jaume - Mas d'en Serrà

Gràcia Alonso, Francesc

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Índex

1.- Dades generals	pàg. 2
2.- Descripció de l'entorn	pàg. 4
3.- Treballs arqueològics previs	pàg. 5
4.- Fonaments de la intervenció	pàg. 5
5.- Programa de treball	pàg. 7
6.- Descripció tècnica general de l'actuació	pàg. 9
6.1.- Metodologia emprada	pàg. 9
6.2.- Desenvolupament de l'actuació	pàg. 10
7.- Estudi dels materials	pàg. 11
8.- Conclusions generals	pàg. 12

CAMPANYA D'EXCAVACIÓ 3/1999 MEMÒRIA

1. -DADES GENERALS

- ✓ **NOM DEL JACIMENT:** Poblat de Sant Jaume/Mas d'en Serrà
- ✓ **COMARCA:** Montsià.
- ✓ **MUNICIPI:** Alcanar. Partida dels Sant Jaumes
- ✓ **FULL 1/50.000:** 547 (ALCANAR).
- ✓ **COORDENADES UTM:** 289762 4494265
- ✓ **TIPUS DE JACIMENT:** Hàbitat en alçada.
- ✓ **FILIACIÓ CRONOLÒGICA:** Bronze Final-Ferro I.
- ✓ **ALÇADA ABSOLUTA:** 224 mts./s.n.m.
- ✓ **ALÇADA RELATIVA:** 119 mts. /s. entorn.
- ✓ **DISTÀNCIA A LA COSTA:** 1250 mts.
- ✓ **ACCESSOS:** Sortim d'Alcanar per una via asfaltada en direcció nord-est, en direcció al cementiri. En l'encreuament del cementiri, agafem la via de la dreta (Camí de les Calafes). Segiuim pel camí asfaltat i en el següent encreuament,

torнем a agafar el camí de la dreta. Seguim aquesta via fins que, passada la central elèctrica, arribem a un nou encreuament. Llavors agafarem el camí de l'esquerra (Camí dels Sant Jaumes), que immediatament passa per damunt del barranc de Sant Jaume mitjançant un petit i baix pontet. Una vegada aquí, continuem per la pista asfaltada fins arribar, ràpidament, a una cruïlla de camins, punt en el qual ens decantarem per la via de més a l'esquerra, un camí pavimentat amb ciment de color blanc. Continuarem per aquesta pista, enfilant poc a poc, els contraforts de la partida dels Sant Jaumes. Hem d'anar amb compte ja que hem de desviar-nos i agafar el quart camí que surt a la dreta d'aquest camí, també cimentat. Seguirem fins que el camí s'acaba, punt on deixarem el cotxe. Mirant en direcció est veurem, davant nostre mateix, el turó de Sant Jaume, al damunt del qual està el jaciment. A partir d'aquí l'ascensió, a peu, es fa difícil més a causa de la inexistència d'un camí ample i clar i de la lluita amb les plantes escleròfiles de la zona que no pas pel pendent del jaciment, per arribar al qual és recomenable seguir la carena natural del turonet.

- ✓ **DATES DE LA INTERVENCIÓ:** 15 al 31 d'octubre de 1999.

2. -DESCRIPCIÓ DE L'ENTORN

Es tracta d'un assentament en alçada sense denominació específica tot i figurar a la cartografia 1:25.000 i 1:50.000 del SGE amb el terme de "**El Rajolar**", topònim no exclusiu d'aquest lloc ja que en els municipis d'Alcanar i Uldecona es coneixen altres llocs amb la mateixa denominació. El jaciment es troba ubicat al terme municipal d'Alcanar, entre les partides territorials conegudes com a "**Bassa de Sant Jaume**" i "**Mas d'en Serra**", sobre un promontori de perfil cònic rematat en una plataforma amesetada de contorn ovalat i 80 x 40 mts de longitud en els seus eixos màxims.

La seva posició s'inscriu en las darreres estribacions del Massís del Montsià; protegit al nord per les cotes 304 i 338, i controlant la via de pas cap a la **Depressió d'Uldecona** formada pels barrancs de **Mas de Libori, Les Cases, Fondo i Roca Roja**, factor de comunicació o sortida al mar del poblat paleoibèric de **La Ferradura (Uldecona)**, amb el que es troba en relació tot i no disposar de contacte visual directe degut a la pantalla orogràfica formada per les cotes 321 i 330 de la **Serra del Montsià** i dista en línia recta 2.600 mts.

Les vessants est i sud del promontori dominen la zona costanera compresa entre el **Port dels Alfacs-Punta de la Banya** i les estribacions marítimes de la **Serra d'Irta-Peníscola**, i molt especialment els fondejadors naturals del sud de la costa del Montsià en el tram comprès entre la **Punta de Benifallim, Sant Jaume i Les Calafes**, es a dir, els possibles ports d'època històrica situats al sud de la desembocadura de l'Ebre.

En l'actualitat, la superfície de l'elevació on es troba situat el jaciment no es troba conreada, no existint tampoc mostres de treballs agrícoles pretèrits, sent especialment

significatiu el fet que la zona superior del turonet no fou mai abancalada amb marges de pagès per a la plantació d'olivar, como sí succeeix en la major part de les elevacions muntanyoses costaneres del municipi d'Alcanar, como és el cas de la **Moleta del Remei** on les oliveres van ser plantades durant el període de la II^a República, tal i com indiquen les monedes documentades en els forats de plantació. La part més elevada de **Sant Jaume** presenta una densa vegetació constituïda per flora de matorral mediterrani entre el que destaquen el margalló (*Chamaerops humilis*). A la falda de l'estribació el desenvolupament dels planters de cítrics (mandarineres y tarongers) ha substituït en els darrers anys a les explotacions d'olivera i cereal.

L'accés és difícil, ja que no existeix cap camí practicable a partir de la zona coneguda com a "**Bassa de Sant Jaume**", (desviament de la *Subcentral elèctrica* a partir de l'antiga carretera Alcanar-Les Cases), sent a més el desnivell de 30° i la vegetació molt densa.

3.- TREBALLS ARQUEOLÒGICS PREVIS

Les notícies sobre el jaciment van ser proporcionades en primera instància pel sr. **Ramón Esteban**, veí d'Alcanar, el qual, interessat pels vestigis arqueològics del seu municipi, va recollir, a principis dels anys setanta, material del jaciment. En l'actualitat, aquests materials, procedents d'un reduït sondeig efectuat a la vessant sud del jaciment, es troben en el seu domicili, havent estat restaurats al seu càrrec els més significatius. Durant els treballs de la campanya 1/1997 aquests materials van ser dibuixats i registrats fotogràficament.

L'hàbitat de **Sant Jaume/Mas d'en Serra** no havia estat objecte de cap treball d'investigació arqueològica programada fins l'any 1997, quan el nostre equip hi va iniciar

els treballs. No obstant, a instàncies dels firmants d'aquest informe, va ser inclòs pels SS.TT d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya de Tortosa, dins del **Pla General d'Obres i Serveis del municipi d'Alcanar**, recomenat-se l'actuació preventiva en el mateix en el supòsit de que qualsevol tipus de remoció de terres pogués afectar-lo. El fet de restar inèdit ha permès la seva preservació d'actuacions incontrolades. En l'actualitat presenta, per tant, una superfície verge, sense que s'observi cap acció de remoció de terrès o treballs clandestins a excepció de l'actuació indicada *supra*.

La prospecció i recorregut fonamental a la zona va mostrar l'any 1997 l'existència d'un potent nivell d'enderroc, amb fragments de cobertes i parets de considerables dimensions escampats sobre el terreny, pel que vam poder considerar ja llavors que la totalitat del jaciment es trobava en un magnífic estat de conservació, fet que va ser corroborat durant les intervencions arqueològiques **1/1997, 2/1998** i també evidentment la d'enguany, **3/1999**.

4.- FONAMENTS DE LA INTERVENCIÓ

Emmarcat en el Projecte d'Investigació sobre el poblament protohistòric a l'àrea de la desembocadura de l'Ebre-Montsià que hem desenvolupat a la zona des de 1985, i el major exponent del qual eren, fins al moment, les tretze campanyes d'excavació sistemàtica portades a terme en el Poblament Ibèric de la Moleta del Remei (Alcanar), entre els anys 1985 i 1997, i les tres campanyes de prospecció realitzades a la comarca entre els anys 1998 i 2000, es va poder realitzar l'estudi del poblament ibèric en el territori del sud de l'Ebre en les denominades fases **Ibèrica Plena (Ibèric II-III) 425-218 aC** i **Ibèrica Tardana (Ibèric III-IV) 218-100 aC**. No obstant, la informació obtinguda durant aquest temps referida a la fase de formació o transició entre el Bronze Final i la Primera Edat del Ferro (procés de formació de les estructures socioterritorials de la Cultura Ibèrica, segles VII-VI aC), era escassa. Tot i que l'estudi dels nivells inferiors de **Moleta del Remei**, i molt especialment els corresponents a les UH 67, 7, 64 i 63 havien proporcionat conjunts

materials corresponents al període cronològic citat, era insuficient per a complementar el coneixement parcial que es té de la zona des dels treballs del Prof. J. Maluquer de Motes, en el poblament paleoibèric de **la Ferradura-Els Castellets (Uldecona)**, desenvolupats a principis de la dècada dels setenta.

L'interès per aquest període de consolidació de les poblacions indígenes durant la transició Bronze Final-Hierro I, i la seva resposta als estímuls comercials de les poblacions mediterrànies (fèno-púniques i etrusques), es fonamenta en obtenir una documentació clara, tant cròno-estratigràfica com material que complementi i corroborei l'aportada fins a la data per l'*oppidum* de La Moleta del Remei, que en la seva fase més antiga documentada fins el present (finals del segle VII – primera meitat del segle VI aC), presenta una estructura urbanística definida per unitats d'habitació de planta rectangular, simples o multicompartimentades, caracteritzades per conjunts materials de tradició posthallstàtica en presència de produccions fenícies de l'àrea del *cercle de l'estret*, púniques de la Mediterrània central, i etrusques.

La interrelació de les seqüències estratigràfiques de **Moleta del Remei** i **Sant Jaume/ Mas d'en Serrà**, permetrà estudiar sense interrupció cronològica l'evolució del poblament a l'àrea costanera del sud de Tarragona entre els segles VII i I aC, així com efectuar una comparació amb la problemàtica ocupacional obtinguda pel Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació Provincial de Castelló en els assentaments del **Puig de la Misericòrdia de San Sebastià de Vinaros** i el **Puig de la Nau de Benicarló**, en que els poblats, després d'una important fase de contacte mediterrani durant l'Ibèric Plè (segles VI-V a.C), són ràpidament amortitzats.

D'igual forma, la possibilitat d'estudiar un enclau en alçada, amb àmplia visió de la línia de costa i punt de pas obligat cap a la depressió d'Uldecona, ha de permetre obtenir una àmplia informació sobre els elements de comerç en el període colonial arcaic cap a les zones de l'interior de les comarques del sud de l'Ebre i Baix Aragó; comprovant la

dicotomia de poblament existent, segons la fase actual de coneixements, en el territori de la Il·lervavònia per a les poblacions de costa e interior.

En el mateix sentit, ha de tenir-se en consideració la proximitat del poblat paleoibèric de **La Ferradura-Els Castelletts (Ulldecona)**, el qual va proporcionar una relació seqüencial entre les produccions d'origen mediterrani (àmfora fenícia *VR-1/Ramon T.10.1.2.1*), les estructures d'habitació de tradició indoeuropea (poblat de carrer central), i el desenvolupament d'activitats metal·lúrgiques. La importància atribuïda des de la seva excavació a aquest hàbitat, considerat com a punt clau per a la interconnexió entre la població indígena i el món mediterrani, pot veure's refermada en cas de comprovar-se la hipòtesis de l'existència d'una delimitació/control efectiu del territori mitjançant l'establiment d'hàbitats dependents i subdependents a partir de nuclis centrals, integrant-se en aquest procés **Sant Jaume** i la fase 1 de **Moleta del Remei**. D'aquesta forma, un jaciment d'ídèntiques característiques, però situat en la proximitat de la costa, pot, sobre els mateixos paràmetres, ampliar la informació que sobre el període proporciona **la Ferradura**.

Per últim, però no por això menys important, les immillorables condicions de conservació del poblat de **Sant Jaume/Mas d'en Serra**, permeten preveure que l'excavació integral del mateix proporcionarà respostes estratigràfico-tipològiques a la caracterització del poblament durant el període de formació del mon ibèric, respostes que, a partir de les cinc primeres campanyes d'excavació (1/1997, 2/1998, 3/1999, 4/2000, 5/2001) ja han començat a ser contestades.

5.- PROGRAMA DE TREBALL:

El programa de treball plantejat per a la campanya 3/1999 era, *a priori*, conseqüència de la problemàtica enunciada en la primera part d'aquesta memòria, en base al qual es van fixar en el seu moment les següents línies d'actuació:

- Desbroçament general de l'àrea d'actuació. L'estat general del jaciment feia del tot inviable la realització de cap altra actuació arqueològica sobre el mateix si no es procedia, previament, a realitzar una intensa neteja general de l'àrea. Aquesta feina es previa, tal i com posteriorment es va demostrar, dura, lenta, intensa i poc agraïda en relació als esforços esmerçats.
- Ampliació de la cata que s'havia iniciat durant les dues primeres campanyes i que havia afectat a la unitat d'habitació nº 1 (UH1). L'objectiu prioritari d'aquesta actuació era la d'obtenir l'excavació completa d'una segona unitat d'habitació per tal de poder dur terme estudis de tipus microespacial en un àmbit que en principi no s'hagués vist afectat per actuacions clandestines.
- Plantejament de l'excavació en extensió de la superfície del cim, intentant d'efectuar-la a partir de la determinació de nivells uniformes en totes les estructures d'habitació documentades. L'objectiu general d'aquest tipus d'actuació és la de disposar, paral·lelament, dels mateixos nivells d'ocupació en totes les unitats detectades.

- Registre i estudie del material, anàlisis específics de caire sectorialas i el·laboració de memòria.
- Excavació total de les estructures defensives del poblat (conjunt torre-muralla-access), deixant al descobert la totalitat del conjunt.

6.- DESCRIPCIÓ TÈCNICA GENERAL DE L'ACTUACIÓ

6.1.- METODOLOGIA EMPRADA

La metodologia que voliem emprar al llarg dels treballs d'excavació de jaciment protohistòric de **Sant Jaume/Mas d'en Serrà** és la que s'adiu estrictament amb les tendències més actuals de l'arqueologia: s'havia de procedir, en primer lloc, a una actuació en *open area* que permetés el descobriment de la part superior dels murs i estructures de l'àrea que havia de ser objecte dels treballs d'aquella campanya. Un cop realitzat aquest procés previ, es podria haver plantejat el procés d'excavació a seguir, així com el calendari del mateix. Cadascun dels àmbits documentats s'hauria excavat de manera individualitzada, a partir de la determinació i individualització de cadascuna de les capes o estrats (Unitats estratigràfiques o UE), les quals haurien rebut un número d'identificació propi i específic. També hauriem procedit, paral·lelament, al registre de tot el conjunt d'informació derivat de l'excavació d'aquestes UE's, de forma diferenciada, a partir de l'ús de fitxes normalitzades realitzades i dissenyades expressament per a aquesta tasca.

A banda d'aquesta tasca bàsica és obligat dir que tot plegat havia d'anar acompanyat d'un sistemàtic registre fotogràfic, del dibuix a escala 1:20 i 1:10 de tot el

conjunt de les estructures que s'anaven documentant, i del registre d'una sèrie d'inventaris específics (de planimetries, de seccions, d'objectes, d'unitats estratigràfiques, de FET's, etc.) amb l'objectiu fixat en la voluntat de perdre el mínim d'informació possible al llarg del procés d'excavació.

Malauradament, tota aquesta predisposició prèvia es va quedar en una simple declaració d'intencions ja que els ínfims pressupostos disponibles van impedir de desplegar totes les possibilitats d'estudi que aquí apuntem. En conseqüència, vam haver d'optar per una actuació alternativa, molt més adequada als recursos disponibles, i, per tant, també molt menys intensa i més superficial. De fet, del programa de treball plantejat prèviament tan sols es va poder desenvolupar el primer punt, el qual, recordem, afectava a la neteja i desbroçament de la superfície del jaciment.

6.2- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ

La campanya 3/1999, desenvolupada com ja hem esmentat al llarg de la segona quinzena d'octubre, va seguir el següent desenvolupament, partint del concepte abans expressat de la manca general de recursos econòmics per a dur a terme l'activitat:

- El volum més gran de treball va consistir en el desbroçament general de l'àrea estricta del jaciment així com de les àrees immediatament perimetrals del mateix, àrea marcada per les evidències que, aquí i allà, anàvem documentant de la muralla del poblat. Aquest treball va revestir una especial dificultat degut a les característiques generals de la vegetació. Efectivament, aquesta estava formada per un extraordinàriament dens entramat general de matoll mediterrani, especialment sec i adaptat a una base de tipus calcari, en el qual destacaven

espècies de tipus escleròfil, extraordinàriament arraigades al terreny, como és el cas del margalló (*Chamaerops humilis*).

Aquest tipus de vegetació va fer necessari l'ús d'eines mecàniques, ja que la densitat i l'alçada de la vegetació, crescuda lliurement durant segles, impedia ni tan sols avançar sobre el terreny. Després d'intensos treballs realitzats amb l'ajut, entre d'altres eines, de serres mecàniques, es va aconseguir desbroçar pràcticament la totalitat de la superfície interior del que considerem ha de ser la superfície general del poblado (uns 800 metres quadrats) així como una àrea exterior, perimetral al mur de tancament o muralla de l'assentament (UC 1).

- El desbroçament general va permetre la realització d'una primera topografia del terreny, així com de la quadricula general del jaciment, aspectes que evidentment consideràvem bàsics de cara a la posterior definició de les àrees d'excavació i, adhuc, del plantejament previ de les futures campanyes d'excavació. De la mateixa manera, la realització de la topografia general del jaciment ha permès enmarcar-hi les estructures documentades al llarg de les campanyes 1/1997 i 2/1998.
- Gracies al desbroçament s'han pogut establir de forma bastant acurada els límits generals de l'assentament, definits, pel que sabem fins ara, a partir d'una muralla de doble parament i d'una torre de planta trapezoidal, elements ja intuïts però no delimitats en la seva totalitat al llarg de les campanyes anteriors (1/1997 i 2/1998). Com a resultat de tot aquest procés podem afirmar que l'assentament presenta una planta de tipus pseudo-ovalada, d'aproximadament uns 800 metres quadrats de superfície, amb àmbits seriatos adosats al mur perimetral per la seva cara interna que, molt probablement, ha de donar com a resultat un poblado del tipus d'espai central. La neteja de l'àrea perimetral ha aportat com a resultat més interessant el fet de poder constatar l'excel·lent estat de conservació de la muralla,

que en alguns punts arribarà a tenir, quan pugui ser alliberada totalment del sediment que l'oblitera, una potència conservada de fins a 2,5 m. d'alçada.

- L'anàlisi pormenoritzat de les característiques constructives de la muralla ha permès corroborar els primers resultats apuntats com a conseqüència dels treballs de les dues anteriors campanyes (1/1997 i 2/1998): El sistema arquitectònic emprat utilitzava bàsicament la pedra (blocs de tamany mitjà -d'aresta màxima de fins a 40 cm- desvastats però no esquadrats) lligada tan sols amb argila i, en ocasions, es documenta l'ús de pedres de petit tamany a manera de falques. La pared així realitzada (UC2) presentava un revestiment general d'argila i calç que, en principi i fins al moment, no presentava decoració pictòrica. El mur mitjaner (UC3) de la unitat d'habitació 1 presenta un tipus constructiu a partir de l'ús de blocs de tamany reduït, desvastat i esquadrats, formant una estructura de pilar, aquest mur es recubria amb un revestiment d'argila barrejat amb calç. El mur perimetral o muralla (UC1) consisteix en un sistema de *mur doble* format per l'unió de dos murs paral·lels constituïts ambdós per una amplada de dos blocs petris.

7. ESTUDI DELS MATERIALS

Com hem anat explicant al llarg de la present memòria, les restriccions pressupostàries que el nostre equip de recerca ha patit han impossibilitat del tot avançar amb força en el coneixement de Sant Jaume a partir, com era de desitjar, d'una actuació arqueològica intensa. L'imperatiu d'haver d'optar durant l'any 1999 per una actuació de caire "*light*", basada en el desbroçament general de l'àrea i amb l'estudi, a un nivell bàsicament visual, de les poques estructures que, sense remocions de terres, anaven quedant al descobert, van tenir com a una de les conseqüències més important la de no recollir ni un fragment de ceràmic del terreny, ni, evidentment, de cap altre element de cultura material mòble. És per tot això que el capítol dedicat a l'estudi del material és, en el cas d'aquesta

campanya 3/1999, un capítol buit, per al qual no hi ha ni estudi del material, ni inventari del mateix ni dibuix arqueològic, ja que, simplement, en base al tipus de campanya realitzat, no disposem de cap element de cultura material moble que estudiar.

8.- CONCLUSIONS GENERALS

Les característiques generals de la intervenció, plantejada com ja hem anat comentant al llarg d'aquesta memòria, a partir d'una intensa campanya de neteja i desbroçament general de la zona, degut a que les fortes limitacions econòmiques van impedir anar més anllà d'aquest primer punt del programa de treball que teniem previst, va permetre tan sols avançar, pel que que fa als temes estrictament arqueològics, en la delimitació de l'assentament en la seva totalitat, així com en el plantejament i planificació de les posteriors campanyes d'excavació. Les conclusions que podem aportar són, doncs, poques, però força interessants i trascendents, i s'insereixen en el volum de conclusions generals que ja es pot aportar d'aquest jaciment canareu. Així doncs, les conclusions generals més important descobertes al llarg d'aquestes tres primeres campanyes d'excavació (1/1997, 2/1998 i 3/1999) són les següents:

- Els treballs realitzats han permès confirmar el que ja s'intuïa en les anteriors campanyes: el poblat presenta un únic nivell d'ocupació corresponent a la fase de transició entre els segles VII i VI a.C., centrat, però, molt possiblement, en els primers decennis del segle VI a.C., sent abandonat de forma –probablement- no violenta durant la primera meitat del segle VI a.C., factor que indicaria una reestructuració del sistema de poblament en tota l'àrea com a resultat de la concentració de les estructures socials anteriors en nuclis de poblament centrals, territorialment parlant (estem parlant, evidentment, del poblat de la Moleta del

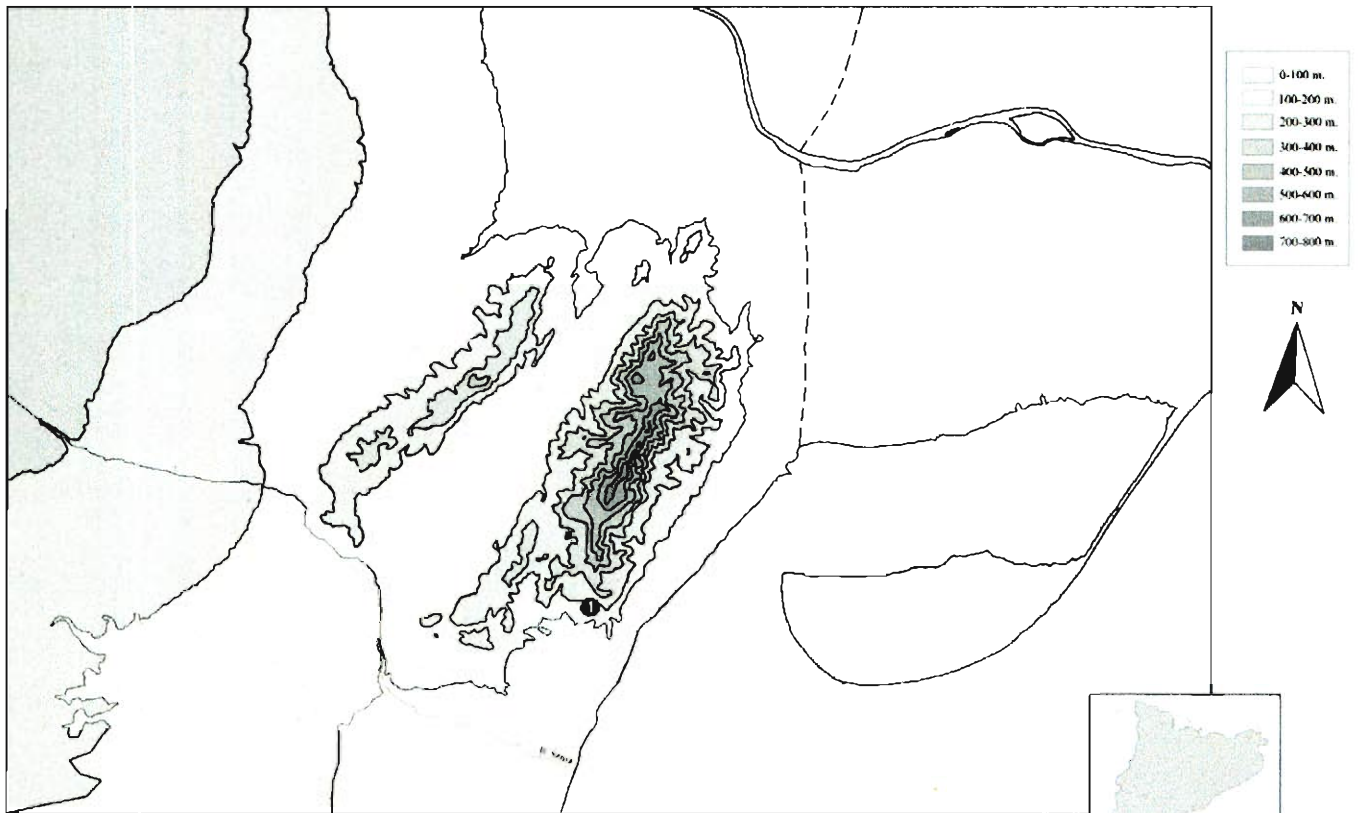
Remei), durant el procés de substitució de les estructures clàniques per les jefatures suprafamiliars.

- La cronologia del nivell d'ocupació estudiat durant aquestes campanyes pot establir-se perfectament a partir del material fenici. Les àmfores VR-1 (T.10.1.2.1.), els trípodas tipus Schubart XVIII; González C.1.; Ros VIII.H.1./H.2. i les produccions a torn pintades del sud peninsular similars als vasos Cruz del Negro aporten una cronologia clara de segona meitat avançada del segle VII aC i primer quart del segle VI aC, depenent dels condicionants que s'assignin als conceptes *distribució* i *amortització*.
- L'assentament presenta una superfície ocupada d'uns 800 metres quadrats, amb una única torre de tipus defensiu situat en el seu extrem N.E.. Es constata que les estructures de tipus defensiu representen un alt percentatge en relació a la superfície total ocupada pel conjunt de les estructures arquitectòniques de l'assentament.
- L'estat de conservació òptim del jaciment fa pràcticament imprescindible la prosecució de les intervencions iniciades al llarg de les campanyes 1/1997, 2/1998 i 3/1999, la contrastació de la informació obtinguda fins ara mitjançant l'excavació d'altres unitats d'habitació, l'estudi pormenoritzat de la torre NE i del sistema d'accés del poblat, així com de la planificació urbanística del mateix.

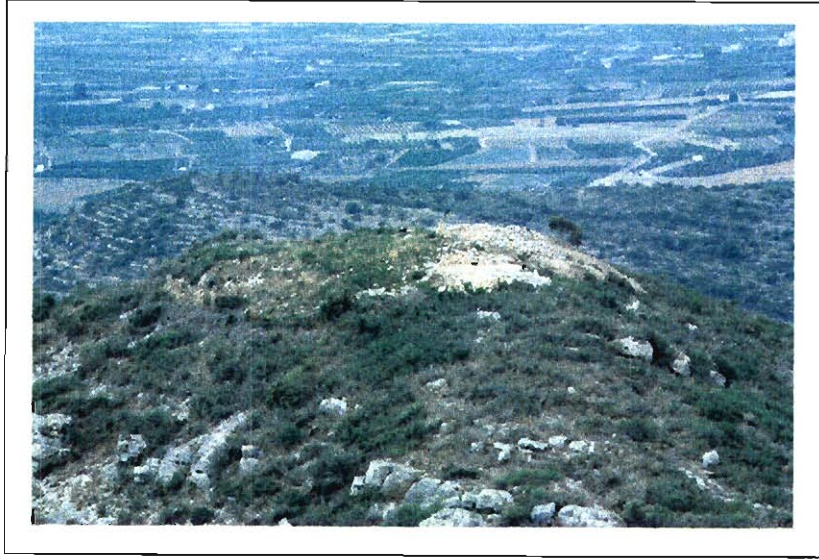
Addenda

En relació a les imatges volem constatar que el fet d'incloure tan sols una fotografia es deu a dues raons principals: la primera i més important és que el gruix de les imatges ja va ser entregat conjuntament amb l'informe preliminar de l'any 1999, en format diapositiva, i per tant hauria estat reiteratiu el tornar a incloure les mateixes imatges. La segona raó és que, degut al tipus d'actuació realitzada, el nombre de fotografies va ser molt menor del que és habitual a les excavacions arqueològiques. Destaquem per tant, en aquesta memòria, tan sols una imatge general del jaciment vist en perspectiva.

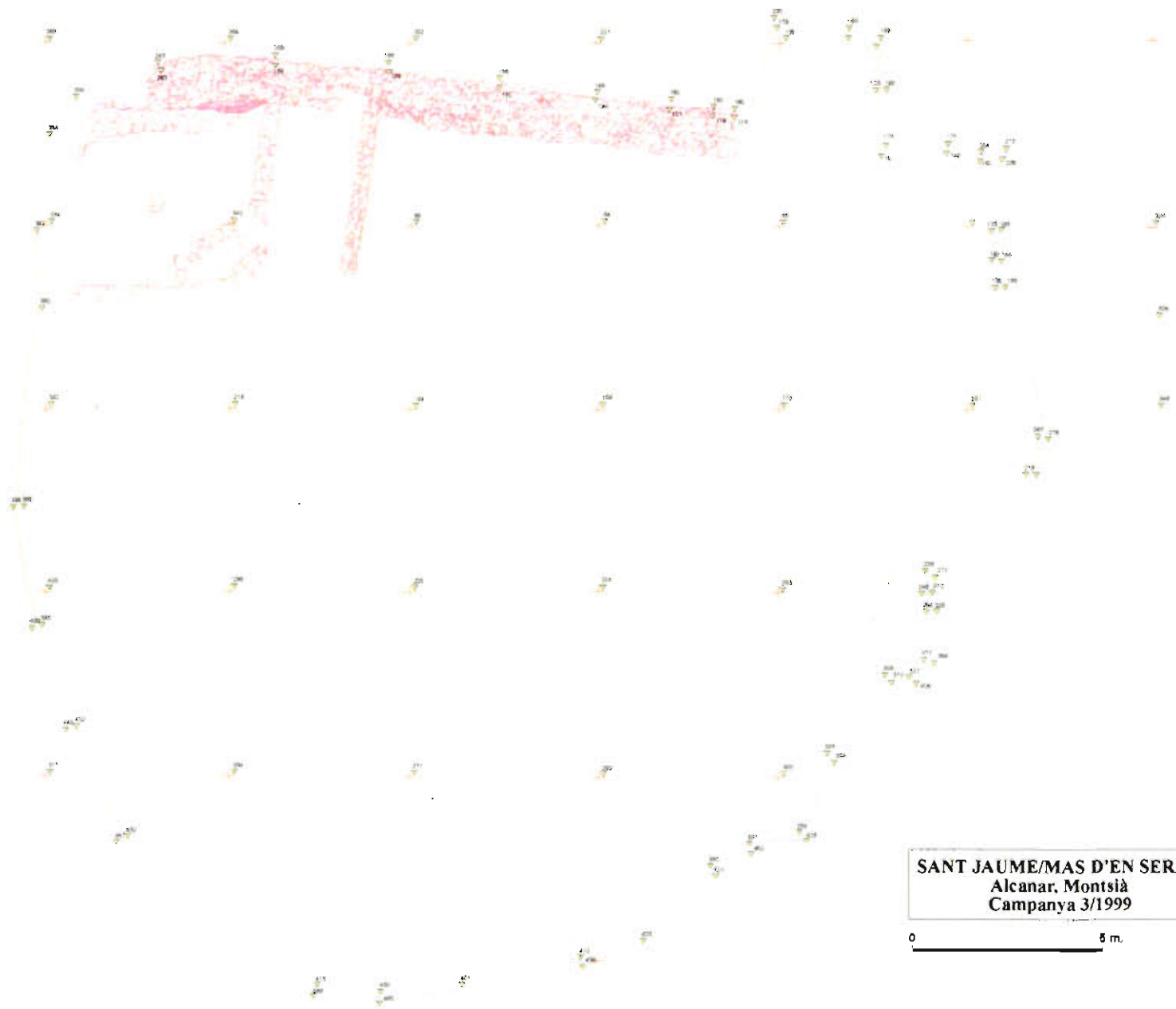
Imatges, làmines i fotografies

1. Sant Jaume/Mas d'en Serrà (Alcanar, Montsià)

Perspectiva general puig de Sant Jaume (Alcanar, Montsià)

SANT JAUME/MAS D'EN SERRÀ
Alcanar, Montsià
Campanya 3/1999

0 5 m.